

Ю. О. Хорошилова,

Харківський торговельно-економічний інститут КНТЕУ, м. Харків

ПРОФЕСІЙНА ІНШОМОВНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ТУРИЗМУ У ПРОЦЕСІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Статтю присвячено проблемі професійно-мовної підготовки фахівців туристично-рекреаційної сфери. Автор розкриває актуальні аспекти сучасної освіти у вищому навчальному закладі, висвітлює поняття іншомовної компетенції та компетентності і пропонує варіанти розв'язання проблеми формування моделі сучасного конкурентоспроможного фахівця туристичної індустрії.

Ключові слова: професійно-мовна підготовка, туристично-рекреаційна сфера, іншомовна компетенція, конкурентоспроможний фахівець.

Статья посвящена проблеме профессионально-языковой подготовки специалистов туристической-рекреационной сферы. Автор рассматривает актуальные аспекты современного обучения в высшем учебном заведении, раскрывает понятие иноязычной компетенции и компетентности и предлагает варианты решения проблемы формирования модели конкурентоспособного специалиста туристической индустрии.

Ключевые слова: профессионально-языковая подготовка, туристическо-рекреационная сфера, иноязычная компетенция, конкурентоспособный специалист.

The article deals with the problem of professional language education in the tourist industry. The author highlights the most topical aspects of the modern system of higher education, determines the notion of foreign language competency and capacity and suggests a number of ways of solving the problem of modelling a competitive specialist in the tourist sector.

Key words: professional language education, tourist industry, foreign language competency, competitive specialist.

Економічні реформи в Україні, тісна та плідна співпраця нашої держави з іншими країнами, її інтеграція до світового інформаційного суспільства – все це забезпечує процес глобалізації та інтеграції України до світового освітнього простору, що у свою чергу потребує якісно нової та сучасної підготовки фахівців із знанням іноземних мов. У контексті вимог Болонського процесу постає актуальним саме практичне застосування іноземної мови, а також високий рівень розвитку міжкультурної комунікації, що визначається, насамперед, ступенем іншомовної компетенції фахівця, який оперує у полікультурному середовищі.

Іноземна мова крок за кроком стає найважливішим базовим елементом системи освіти вищих навчальних закладів, особливо у процесі підготовки фахівців туристично-рекреаційної сфери, соціальний запит на яких вимагає органічного поєднання потреб сучасного суспільства та особистості у набутті практичних знань іноземних мов, наповнення дисципліни «Іноземна мова» конкретним професійним та соціальним змістом шляхом моделювання майбутньої професійної діяльності фахівців сфери туризму [1, с. 16].

Актуальність проблеми іншомовної підготовки майбутніх фахівців сфери туризму зумовлена реформацийними процесами, що мають місце у сучасній системі української професійної освіти, яка спирається на нову парадигму – компетентісну. Компетентісна парадигма передбачає самостійне прийняття відповідальних рішень у ситуації вибору, прогнозуючи їх можливі наслідки.

Особливість професійної підготовки студентів туристично-рекреаційної сфери полягає у симбіозі власно фахової підготовки, загальнонаукової, культурної та міжкультурної, до того ж, увесь навчальний процес спрямований на створення умов для духовного розвитку та формування іншомовної компетенції. Сучасний педагог вищої школи мають не лише вчити, передаючи інформацію, а й навчати, формуючи професійну мобільність майбутніх фахівців сфери туризму. Цей процес має здійснюватися на соціокультурному та комунікативному рівнях, які досягаються засобами іноземної мови [5, с. 8].

Професійну мобільність як невід'ємну характеристику сучасного фахівця розглядають у єдності з ідеями гуманізації, демократизації та безперервного характеру освіти. Саме тому в контексті забезпечення формування професійної мобільності майбутніх фахівців-випускників ВНЗ технічного профілю слід передбачити можливості формування у студентів психологічної готовності до зміни спеціальності і, в зв'язку з цим, – формування у них постійної потреби в безперервній самоосвіті на основі усвідомлення цінності самого знання та вміння як основи майбутньої ефективної професійної, соціальної та особистісної реалізації, а також на основі усвідомлення того, що будь-які знання швидко застарівають, і, в принципі, не може бути такої ситуації, коли здобутих знань буде цілком достатньо. Особливу увагу слід приділити розробці технологій формування у студентів комплексу рефлексивних умінь і способів діяльності, передусім в контексті вибору власного професійного маршруту та його корекції.

Формування потреби в безперервній самоосвіті безпосередньо пов'язане з формуванням самоосвітньої компетенції. Саме вона забезпечує академічну мобільність студента, його готовність опанувати програму вищої професійної освіти та обумовлює професійну мобільність особистості випускника, здатного не тільки надалі розвивати свої професійні навички, підвищити кваліфікацію, але й готового при необхідності змінити спеціальність, сферу своєї професійної діяльності [6, с. 3].

Треба зазначити, що якість сучасної професійної освіти знаходиться далеко не на найвищому рівні і не задовольняє потреби вимогам суспільства, виробництва, держави в цілому та кожного її громадянина. Саме про це свідчить аналіз українського ринку праці, що вимагає конкурентоспроможних молодих фахівців с високим рівнем професійної та іншомовної підготовки, який співвідноситься з вимогами світового ринку праці та орі-

ентований на міжнародні стандарти якості сучасної освіти у вищих навчальних закладах. І саме тому сучасна система української освіти вимагає зміщення освітніх пріоритетів від отримання певного рівня знань, умінь та навичок до спроможності молодих фахівців використовувати власні уміння у певних ситуаціях професійного характеру та працювати у команді, а також швидко пристосовуватися до мінливого середовища. Всі ці уміння можна визначити як сукупність компетенцій, що їх має формувати саме професійна освіта.

Отже, головною метою професійної освіти у вищому навчальному закладі має бути підготовка конкурентоспроможних фахівців, які відповідатимуть найбільш вибагливим секторам на ринку праці. При цьому рівень навченості, соціалізації, готовності випускника туристично-рекреаційної сфери та ступеня сформованості мовно-професійних компетенцій.

В європейському освітньому просторі проблема мовно-професійної підготовки знайшла ретельне висвітлення у роботах експертів Ради Європи, які займалися розробленням стратегічних проблем іншомовної політики, та вчених різних країн. До цього переліку увійшли праці, присвячені глумаченню поняття професійно-орієнтованого навчання іноземних мов (Дж. Трім, Г. Еглоф та Е. Фітцпатрік, Р. Лампола); аналізу визначення потреб у цьому напрямі (Е. М. Бревстер, Х. Гедерер); параметрам відбору змісту, розроблення програм навчання та створення навчальних матеріалів (С. Джекобсон, Дж. Рідлі, Е. Фітцпатрік) та ін. [4, с. 79].

На території пострадянського простору різні аспекти досліджуваної проблеми розглядалися в працях провідних науковців Г. М. Андреевої, Б. Ф. Ломова, В. А. Семиченко (соціальні проблеми спілкування); Л. С. Виготського, Г. С. Костюка, М. І. Лісіної, Ю. О. Миславського, А. В. Мудрика, Р. С. Немова (етапи й чинники формування комунікативних характеристик особистості); Л. М. Карамушки, С. Д. Максименка (комунікативні здібності як чинник успішної управлінської діяльності керівника); О. О. Леонтьєва, С. С. Макаренка, Л. О. Савенкової (специфіка комунікативних здібностей як професійно необхідних) [2, с. 7].

Але аналіз наукових джерел засвідчив, що варіанти розв'язання зазначених проблем ще не стали предметом спеціальних досліджень. Все це диктує необхідність вирішення проблеми створення особливих умов та розробки ефективної педагогічної моделі формування навичок іншомовної компетенції майбутніх фахівців туристично-рекреаційної сфери на основі актуального сучасного освітнього підходу. Таким, за логікою нашого дослідження, є особистісно-орієнтований підхід, що відображає зміну освітньої парадигми у напрямі особистісної орієнтації освіти [1, с. 20].

Визначивши іншомовну компетенцію як одну з невід'ємних складових характеристик сучасного конкурентоспроможного фахівця сфери туризму розкриємо суть цього поняття. Отже, компетенція визначається як єдність знань, навичок і відносин у процесі професійної діяльності, які зумовлені вимогами посади, конкретною ситуацією і цілями організації (С. В. Козак); сукупність професійно значущих якостей та прояв творчості у процесі професійної діяльності (Г. В. Малиновська); коло тих питань, які повинна і реально може розв'язувати людина, що виконує професійну чи соціальну роль (В. А. Семиченко).

Поняття компетентності трактується науковцями як специфічна здібність, яка дозволяє ефективно вирішувати типові проблеми й завдання, що виникають у реальних ситуаціях повсякденного життя, вміння вирішувати окреслене коло завдань у професійних видах діяльності (А. А. Бодальов); здатність до виконання діяльності, яка передбачає постійне оволодіння новою інформацією та оновлення знань, що дає можливість успішно розв'язувати професійні завдання в конкретних умовах (М. А. Чошовов); інтелектуально й особистісно обумовлений досвід соціально-професійної життєдіяльності людини, який базується на знаннях (І. О. Зимня); готовність на професійному рівні виконувати посадові та фахові обов'язки відповідно до сучасних світових вимог і стандартів (В. Г. Афанасьєв).

Компетентність є більш широким поняттям, ніж компетенція, воно характеризує і визначає рівень професіоналізму фахівця, котрий володіє знаннями, уміннями та навичками, що дозволяють йому демонструвати професійно грамотну дію мислення, оцінку, думку у конкретній професійній діяльності [3, с. 10].

Педагогічний процес формування іншомовної підготовки майбутніх фахівців сфери туризму передбачає поєднання психологічної, методичної та дидактичної складових. Вивчення сучасного стану формування готовності студентів сфери туризму до професійного спілкування підтвердило доцільність дослідження обраної проблеми. Результати анкетування (було опитано 100 осіб) свідчать про те, що майбутні фахівці туристично-рекреаційного сектору не відчувають впевненість та повну готовність до спілкування іноземною мовою у професійній діяльності. Серед причин вони називають психологічну неготовність до спілкування у зв'язку з відсутністю достатньої розмовної практики з носіями іноземної мови (30% студентів); досить велика кількість опитуваних наголошує на труднощі з аудіюванням (20%) та говорінням (16%). Великий відсоток складають студенти, які зізнаються у незасвоєнні граматичного матеріалу за причини неспроможності його розуміння (24%). Трапляються поодинокі випадки, коли майбутні фахівці відчувають труднощі в оволодінні читанням (4%) та письмом (6%).

Подолати вище зазначені проблеми можливо лише за умов прийняття позиції невідповідності змісту вищої освіти що до підготовки висококваліфікованих та конкурентоспроможних фахівців сфери туризму до вимог сучасного ринку праці та розробки нової актуальної методики формування професійно-мовної підготовки мейнджерів туризму у ВНЗ:

По-перше, треба скласти умови для постійної взаємодії студентів з носіями іноземної мови. Це можливо реалізувати як в аудиторний час (зустрічі міжкультурного характеру на встановлену тематику, наукові заходи, закордонні практики та стажування з метою занурення студентів в іншомовну атмосферу та налагодження контакту з іноземними співрозмовниками), так і в позааудиторний час (інтерв'ю з іноземцями, проектні роботи, товариські зустрічі).

По-друге, треба знайти нові підходи до засвоєння студентами граматичного матеріалу. Зазвичай проблема полягає у «зазубрюванні» правил без їхнього розуміння. Викладач має донести до студентів і примусити їх розуміти спосіб мислення носіїв тієї мови, яка вивчається.

По-третє, самостійна робота має носити практичний характер і бути максимально ефективною. Вона має сприяти формуванню професійної мобільності студента, і у той самий час побудована таким чином, що практичне застосування іноземної мови стає безперервним. Саме за рахунок доцільно організованої самостійної роботи можна досягти неабияких успіхів у формуванні навичок аудіювання, що, треба погодитись, є слабким місцем багатьох студентів.

По-четверте, треба завжди пам'ятати про мотивацію, що є одним з ключових компонентів, необхідних для успішного опанування іноземною мовою.

По-п'яте, необхідно виділити низький рівень технічного забезпечення навчального процесу у багатьох ВНЗ України, що не сприяє вдосконаленню та підвищенню рівня професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців сфери туризму.

По-шосте, не можна забувати про багаторічні кліше та застарілі погляди у системі вищої освіти, якими дуже часто керуються при навчанні сучасних фахівців за досить молодим та новим для України напрямом підготовки, таким як «Туризм».

Отже, розкриваючи проблему забезпечення ефективних педагогічних умов для реалізації професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців сфери туризму у процесі культурної інтеграції, треба зауважити на педагогічний контроль та корекцію, підвищення особистісної мотивації, активне використання інтерактивних інформаційних технологій, створення проблемних ситуацій, комплексне діагностування та оцінку рівнів сформованості професійно-мовних компетенцій студентів, а також перехід на новий рівень навчання та розробка актуального навчально-методичного забезпечення.

Література:

1. Изория Нонна Методиевна. Формирование иноязычной компетенции будущих специалистов сферы туризма в вузах культуры и искусств: дис... канд. пед. наук: 13.00.08 / Н. М. Изория; Моск. гос. ун-т культуры и искусств. – Москва, 2008. – 236 с.
2. Герасимова І. В. Формування комунікативних умінь майбутніх менеджерів готельно-туристичної індустрії у професійній підготовці: автореф. дис... док. пед. наук: 13.00.04 / І. В. Герасимова; ЧНУ ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2010. – 22 с.
3. Галицька М. М. Формування у студентів вищих навчальних закладів сфери туризму готовності до іншомовного спілкування: автореф. дис... док. пед. наук: 13.00.04 / М. М. Галицька; НПУ ім. М. Драгоманова. – Київ, 2007. – 23 с.
4. Максименко О. О. Принципи професійного орієнтованого навчання іноземних мов у Західній Європі / О. О. Максименко // Рідна школа: Щомісячний науково-педагогічний журнал. – 2005. – № 9/10. – С. 78-80.
5. Меркулова Л. П. Формирование профессиональной мобильности специалистов технического профиля средствами иностранного языка: автореф. дис... док. пед. наук: 13.00.08 / Л. П. Меркулова; СГАУ. – Самара, 2008. – 43 с.
6. Міхненко Г. Е. професійна мобільність як показник якості професійної освіти фахівців-випускників ВНЗ технічного профілю [Електронний ресурс] // VII Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji «Naukowa przestrzen Europy», 07-15 kwietnia 2011 r. – Режим доступу: http://www.kamts1.kpi.ua/sites/default/files/files/02_mikhnenko.pdf